

Sygn. akt I ACa 735/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Sławomir Jamróg

Protokolant: Jakub Zieliński

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2023 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa B. C.

przeciwko (...) S.A. w W.

o ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 14 marca 2022 r., sygn. akt I C 545/20

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II, w ten sposób, że punktowi temu nadaje treść:

„zasądza od strony pozwanej (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki B. C. kwoty:

- 58.115,55 zł (pięćdziesiąt osiem tysięcy sto piętnaście 55/100 złotych),

- 29.654,10 CHF (dwadzieścia dziewięć tysięcy sześćset pięćdziesiąt cztery 10/100 franków szwajcarskich) obie wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 21 stycznia 2022r. do dnia 18 września 2022r., za jednoczesnym zaofiarowaniem przez powódkę zwrotu na rzecz strony pozwanej kwoty 233.000 zł (dwieście trzydzieści trzy tysiące złotych) albo zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty, oddalając powództwo o odsetki za opóźnienie od tych kwot za okres dalej idący;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki, tytułem kosztów postępowania apelacyjnego, kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) wraz z odsetkami, w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono, do dnia zapłaty.

Sygn. akt I ACa 735/22

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 marca 2022r. sygn.. akt I C 545/20 Sąd Okręgowy w Tarnowie ustalił, że umowa nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF – z dnia 7 maja 2008 roku zawarta pomiędzy powódką

B. C. oraz stroną pozwaną (...) SA w W. jest nieważna (pkt I), zasądził od strony pozwanej (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki B. C.- wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 12 lutego 2020 roku do dnia zapłaty- kwotę 58.115,55 zł oraz kwotę 29.654,10 CHF (pkt II) i zasądził od strony pozwanej (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powódki B. C.- kwotę 6417 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowił następujący stan faktyczny:

Strona pozwana (...) S.A. z siedzibą w W. jest następcą prawnym (...) Banku S.A. z siedzibą w W..

B. C. (poprzednio: K.) złożyła w dniu 31 marca 2008 roku wniosek kredytowy do (...) Banku S.A. w którym postulowała o udzielenie kredytu w kwocie 233.000,00 zł, indeksowanego do obcej waluty tj. franka szwajcarskiego.

We wniosku powódka wskazała, że posiada wyższe wykształcenie oraz pozostaje zatrudniona na podstawie umowy o pracę w spółce kapitałowej działającej w sektorze przemysłu samochodowego. B. C. ma (...) lat i z zawodu jest germanistą,

Powódka zamierzała zaciągnąć kredyt. Zamierzenie konsultowała u doradcy finansowego w (...), gdzie odbyła trzy spotkania, podczas których przedstawiono jej oferty umowy kredytowej trzech banków. Po konsultacjach zdecydowała się na ofertę przedstawioną przez mBank, gdzie miała konto bankowe. Po weryfikacji sytuacji dochodowej powódki okazało się, że nie ma ona zdolności kredytowej do zaciągnięcia zobowiązania kredytowego w złotych polskich, a jedyną opcją jest wzięcie kredytu we frankach. W dniu 24 maja 2007 r. powódka złożyła wniosek o udzielenie jej kredytu waloryzowanego do CHF. Wniosek kredytowy pomagał powódce uzupełnić doradca finansowy. Powódka odbyła następnie spotkanie w placówce pozwanego banku, gdzie zapewniano ją że kredyt we frankach jest korzystną opcją, jest to bowiem stabilna waluta, podlegająca nieznacznym wahaniom. z treścią umowy kredytowej zapoznała się dopiero w dniu jej podpisania. Powódka nie miała możliwości negocjowania indywidualnych postanowień umowy, zwłaszcza tego w jaki sposób Bank będzie przeliczał kwotę wyplaconego kredytu i kwotę rat na franki szwajcarskie. Miała jedynie wpływ na wysokość kwoty, którą chciała otrzymać jako kredyt, ale też tylko do określonego pułapu z uwagi na ustaloną przez pozwanego Bank zdolność kredytową. Dla powódki był to pierwszy tego rodzaju kredyt. Powódka w momencie zawierania umowy kredytowej nie prowadziła działalności gospodarczej, pozostawała zatrudniona na podstawie umowy o pracę. W dniu 21 maja 2008 r. powódka złożyła w Departamencie Bankowości Detalicznej (...) dyspozycję uruchomienia kredytu hipotecznego. Po pozytywnej weryfikacji wniosku kredytowego, potwierdzonej decyzją kredytową nr (...) - powódka B. C. zawarła w dniu 7 maja 2008 roku z (...) Bank S. A. z siedzibą w W., umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF.

Umowa zawarta została z wykorzystaniem przedłożonego przez bank wzorca umownego bez możliwości negocjacji jego treści. Kwota udzielonego kredytu przeznaczona była na sfinansowanie nabycia na rynku wtórnym spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego nr (...) w K. przy ulicy (...) oraz pokrycie opłat około kredytowych. Kwota udzielonego kredytu wyrażona w walucie waloryzacji według kursu kupna waluty z tabeli kursowej (...) Banki SA ustalonej na koniec dnia 8 kwietnia 2008 r. stanowiła równowartość 109.528,51 CHF.

Okres kredytowania został ustalony na 360 miesięcy, począwszy od dnia podpisania umowy do dnia 10 maja 2038 roku.

Kredytobiorca zobowiązywał się do spłaty kapitału w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, do 10-go dnia każdego miesiąca w terminach i kwotach ustalonych zgodnie z harmonogramem spłat, stanowiącym integralną część umowy kredytowej. Rata kapitałowo-odsetkowa spłacana była w złotych po uprzednim jej przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A., obowiązującego na dzień spłaty z godz. 14:50. (§ 11 ust. 1 - 4)

Warunkami uruchomienia kredytu przez bank kwoty kredytu było między innymi ustanowienie prawnych zabezpieczeń spłat kredytu, złożeniu pisemnego oświadczenia o poddaniu się egzekucji. (§ 4 i § 7 umowy)

Docelowym prawnym zabezpieczeniem wierzycelności banku z tytułu udzielonego kredytu, stanowiła:

- a) hipoteka kaucyjna wpisana na pierwszym miejscu do kwoty 349.500,00 zł wpisana do księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Katowicach
- b) cesja praw z polisy ubezpieczenia na życie zawartej przez kredytobiorcę na kwotę nie niższa niż 233.000,00 zł,
- c) ubezpieczenie spłaty kredytu w (...) S.A.
- d) oświadczenie o poddaniu się egzekucji do kwoty 466.000,00 zł.

Umowa przewidywała, że kredyt oprocentowany jest według zmiennej stopy procentowej stanowiła sumę stawki bazowej LIBOR dla terminów 3-miesięcznych i marży banku w wysokości 1,00 %

Spłata kredytu w okresie następowała w ten sposób w ten sposób, że bank działając w oparciu o udzielnę przez powódkę upoważnienie dokonywał obciążenia/składania dyspozycji przelewu środków z wydzielonego do spłaty rachunku bankowego powódki (...) nr (...) Upoważnienie to obejmowała pobieranie środków pieniężnych na spłatę kapitału jak i odsetek. Bank został również upoważniony do pobierania środków na finansowanie składek ubezpieczeniowych. Kredytobiorca obowiązany był przy tym do zapewnienia odpowiedniej sumy środków pieniężnych na w.w. rachunku w wysokości pozwalającej na terminowe regulowanie comiesięcznych należności banku. (§ 12 ust. 1 i 2 umowy)

Niespłacone w terminie wierzytelności banku traktowane było jako zadłużenie przeterminowane od których bank mógł naliczać odsetki jak od należności przeterminowanych. (§ 16 ust 1 – 2 umowy). Dokonywane spłaty należności rozliczane były w następującej kolejności: koszty windykacji, opłaty za upomnienia, prowizje i opłaty bankowe, odsetki od kapitału przeterminowanego, wymagalne odsetki za kapitał obrachunkowych. (§ 17 ust. 1 umowy)

Bank uprawniany był do wypowiedzenia warunków umowy w przypadku braku terminowej spłaty raty kapitałowo-odsetkowej lub jej części lub niedokonania w umówionym terminie spłaty Bankowie prowizji, opłat i innych należności. Nadto bank mógł wypowiedzieć umowę min, w przypadku złożenia fałszywych danych, dokumentów, oświadczeń n, zagrożenia terminowej spłaty kredytu z powodu złego stanu majątkowego kredytobiorcy, naruszenia przez kredytobiorcę innych warunków i obowiązków określonych w umowie (§ 15 ust. 1 – 2)

Kredyt został uruchomiony w dniu 21 maja 2008 roku i przekazany w ten sposób, że kwota 50.812,76 zł został przelana na wskazany w dyspozycji przelewu rachunek (...) S.A., kwota 169 187,24 zł została przekazana na rachunek zbywcy nieruchomości – M. i A. M. , natomiast kwota 13.000,00 zł została przekazana na rachunek kredytobiorcy, na cele sfinansowania opłat okołokredytowych.

W dniu 5 sierpnia 2013 r. roku strony podpisały aneks do umowy o kredyt hipoteczny zgodnie z którym strony postanowiły dokonać zmiany umowy w celu umożliwienia powódce dokonywania spłaty kredytu nominowanego do CHF w walucie nominacji oraz z waluty nominacji na złote polskie. W tym celu strony postanowiły, że każdorazowa zmiana waluty spłaty dokonywana jest na podstawie dyspozycji zmiany waluty złożonej przez kredytobiorcę za pośrednictwem m linii, przy czym dyspozycja zmiany waluty spłaty mogła dotyczyć jedynie rat wymagalnych po dniu zawarcia przedmiotowego aneksu,

W okresie od dnia 10 lipca 2008 r. do 10 grudnia 2019 r. powódka tytułem spłaty rat kredytowych wynikających z umowy kredytowej uiściła na rzecz kredytodawcy kwotę łącznie w wysokości 111.393,91 zł. Kwota zadłużenia na dzień 19 grudnia 2019 r. wyniosła 84.742,89 CHF, na którą składała się kwota kapitału w wysokości 84.711,56 CHF oraz kwota odsetek w wysokości 31,33 CHF.

Pismem z dnia 22 stycznia 2020 r. powódka skierowała do pozwanego banku reklamację wraz z przedsądowym wezwaniem do zapłaty domagając się zapłaty – w terminie 5 dni od dnia otrzymania wezwania – na swoją rzecz kwoty 198.139,86 zł tytułem wierzytelności przysługującej z tytułu rozliczenia umowy o kredyt hipoteczny z dnia 7 maja 2008 r. za okres od dnia 10 lipca 2008 r. do dnia żądania. Na uzasadnienie wskazała, iż dochodzona wierzytelność stanowi konsekwencję sprzeczności postanowień wskazanej umowy kredytowej z obowiązującymi

przepisami prawa, naturą umowy kredytu oraz zasadami współżycia społecznego oraz stosowanych w treści umowy postanowień niedozowanych.

Przy tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Wskazał, że przedmiotowy kredyt to kredyt złotówkowy indeksowany do waluty obcej. Zastosowany w umowie mechanizm indeksacji stanowił jedynie klauzulę przeliczeniową, mocą której strony ustaliły, że zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej w dniu uruchomienia kredytu, a zatem z chwilą wykonania zobowiązania Banku do wypłaty kredytu (co nastąpić miało w PLN), miało zostać przeliczone na walutę obcą – na CHF, natomiast kredytobiorca zobowiązany był do dokonania spłaty kredytu, przy czym wysokość rat, uiszczanych w PLN, obliczona miała być według kursu sprzedaży CHF. Sąd stwierdził, że przed wejściem w życie ww. ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku (tzw. „ustawy antyspreadowej”) dopuszczalne było na zasadzie swobody umów zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej (i taka umowa mieściła się zatem w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant. Samo wprowadzenie do Umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji – zdaniem Sądu – nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (Dz.U z 2002 roku, Nr 72, poz. 665, t.j. z późn. zm.) – w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia spornej umowy. Natomiast w ocenie Sądu Okręgowego wprowadzenie do przedmiotowej umowy mechanizmu indeksacji opartego na odesłaniu do kursów walut ustalanych jednostronnie przez Bank w tabelach kursowych, narusza granice swobody umów, wynikające z art. 353¹ k.c. Za sprzeczne z naturą umowy gospodarczej sąd uznał pozostawienie w ręku jednej tylko strony możliwości dowolnej zmiany jej warunków. Postanowienia klauzul indeksacyjnych przyznawały bowiem wyłącznie Bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w tabelach kursów kupna/sprzedaży (...) Banku i dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej zmiany wysokości świadczenia, nieograniczonej żadnymi postanowieniami umownymi. Zgodnie z § 1 ust. 3A umowy kredyt indeksowany był kursem CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF, podanym w Tabeli kursów, obowiązującej w pozwanym Banku w dniu wypłaty. Stosownie natomiast do § 11 ust. 4 umowy rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę miało następować według kursu sprzedaży CHF, podanego w Tabeli kursów, obowiązującej w dniu wpływu środków do Banku. Na podstawie powyższych postanowień umownych kredytobiorca nie mogła ustalić wysokości zobowiązania. Pierwszy wskaźnik brany pod uwagę przy ustalaniu kursów waluty – tj. średnie kursy złotego do CHF ogłaszane w tabeli kursów średnich NBP – był wprawdzie obiektywny, bo niezależny od decyzji Banku, natomiast przy użyciu drugiego wskaźnika, tj. marży kupna i marży sprzedaży, Bank mógł w sposób dowolny i nieograniczony ustalać kursy waluty w tworzonych przez siebie tabelach kursowych. W umowie kredytu nie wskazano, ile wynosi marża kupna i marża sprzedaży. Z umowy nie wynikało także, aby była ona stała w całym okresie kredytowania. Zasady ustalania kursów powinny być określone w sposób obiektywny, przejrzysty i weryfikowalny dla drugiej strony umowy – kredytobiorcy. Natomiast w przedmiotowej umowie w ogóle nie wskazano zasad, którymi Bank miałby kierować się, ustalając wysokość marży kupna i marży sprzedaży, będących podstawą ustalania kursów walut w tabelach kursowych Banku. Nie wskazano w niej w szczególności, czy istnieje jakaś górna granica tych wartości. Na podstawie postanowień umownych konsument nie mógł sam zweryfikować, czy kursy waluty ustalone zostały zgodnie z zasadami określonymi przez Bank. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo kredytu jak i wysokość rat.

Nie miało dla Sądu pierwszej instancji znaczenia czy i w jakim zakresie pozwany Bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też nie miało znaczenia czy stosowany przez Bank kurs był kursem rynkowym. Istotne było, że w umowie zapewniono Bankowi możliwość dowolnego kształtowania wskaźnika. Postanowienia te są sprzeczne z art. 353¹ k.c., gdyż naruszają granice swobody umów. Ta sprzeczność prowadzi do upadku całego mechanizmu indeksacji, gdyż bez tego odesłania nie byłoby możliwe ustalenie wysokości świadczeń stron umowy. W ocenie Sądu, brak jest takich przepisów ustawy, którymi można by zastąpić postanowienia dotyczące indeksacji. Przedmiotowa umowa nie zostałaby zawarta bez postanowień dotkniętych nieważnością. Z samego stanowiska procesowego strony pozwanej bardzo jasno wyrażonego w odpowiedzi na pozew, jak i z okoliczności towarzyszących zawarciu spornej umowy kredytowej przywoływanych

przez powódkę wynika bowiem, że pozwany bank nie zgodziłby się na zawarcie umowy o kredyt na innych warunkach. W konsekwencji umowa jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. w całości.

Niezależnie od tego Sąd Okręgowy uznał, że postanowienia umowy dotyczące mechanizmu indeksacji, stanowią klauzule abuzywne i jako takie nie wiążą powódki jako konsumenta o jakim mowa w art. 22¹ k.c. Postanowienia przedmiotowej umowy, dotyczące indeksacji, nie były uzgadniane z powódką indywidualnie przed zawarciem umowy. Strona pozwana w niniejszej sprawie nie wykazała, aby powódka miała jakikolwiek wpływ na postanowienia umowne dotyczące indeksacji. Samo zaakceptowanie przez kredytobiorcę kwestionowanych postanowień poprzez podpisanie przedmiotowej umowy nie oznacza, że postanowienia te rzeczywiście zostały z nimi indywidualnie uzgodnione bądź że mieli realny wpływ na ich treść.

Sąd Okręgowy odwołał się do orzecznictwa wskazującego, że tego typu postanowienia stanowią główny przedmiot umowy. Nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny, sformułowane zostały one w sposób jednoznaczny. Na podstawie kwestionowanych postanowień umownych nie było bowiem możliwe precyzyjne określenie kwoty kredytu oraz kwoty spłaty. Kursy walut, nie zostały bowiem określone w jednoznaczny i weryfikowalny sposób. Ponadto nie wskazano żadnych kryteriów co do górnej granicy kursów ustalanych jednostronnie przez Bank. Informacje udzielone powódce przez powódkę świadomej i rozważnej decyzji. Wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawężyć do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Kredytobiorca w chwili zawierania umowy kredytu powinien mieć wiedzę, jak kształtowałoby się jego zadłużenie oraz koszty obsługi spłaty kredytu w przypadku silnej deprecjacji złotówki względem danej waluty obcej, z której kursem dany kredyt został powiązany. Poprzednik prawny strony pozwanej nie sprostął obowiązkowi informacyjnemu albowiem przed zawarciem przedmiotowej umowy nie przedstawił w rzetelny sposób informacji o tym, że mogą wystąpić znaczne wahania kursu waluty indeksacji. Nie przedstawiono powódce symulacji rat kredytowych przy założeniu znacznego wzrostu kursu CHF. Nie przedstawiono jej także – znanych przecież przez Bank – wahań kursu CHF z ostatnich kilku lat przed zawarciem umowy. Powódka nie mogła zakładać, że istnieje realne ryzyko gwałtownego i radykalnego wzrostu kursu CHF wobec waluty PLN oraz że uzyskała ona od Banku informacje pozwalające jej ocenić, jakie konsekwencje ekonomiczne ma dla jej zobowiązania radykalny wzrost kursu waluty indeksacji. Gdyby powódce rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to założyc można, iż nie zdecydowałyby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat. W ocenie Sądu, kwestionowane postanowienia umowne kształtują prawa i obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. Mają one charakter abuzywny w rozumieniu art. 385¹ k.c. Sąd podzielił wyrażony w orzecznictwie pogląd, że niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną. Dobre obyczaje narusza także całkowite i nieograniczone obciążenie konsumenta ryzykiem zmiany kursu walut. Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Nie ma żadnego znaczenia sposób wykonywania umowy przez strony. W okolicznościach niniejszej sprawy nie podlegało zatem badaniu i nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia, czy pozwany Bank korzystał z możliwości, wynikających ze spornych postanowień umownych, a więc czy ustalane przez niego kursy walut w Tabeli kursów były zawyżone w stosunku do kursów NBP lub kursów ustalanych przez inne banki. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli stwarza dla przedsiębiorcy samą możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta. Za rażąco sprzeczne z interesem konsumenta uznać należy już samo skonstruowanie mechanizmu ustalania wartości świadczenia jednostronnie przez Bank, ponieważ mechanizm ten narusza równowagę kontraktową, umożliwiając przedsiębiorcy wpływ na kształtowanie obowiązków umownych konsumenta.

W ocenie Sądu pierwszej instancji nie ma możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień, dotyczących mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli kursów, przepisami o charakterze dyspozytywnym. Wyeliminowanie z umowy

o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji prowadzi nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zamknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją. Usunięcie tych postanowień z umowy powoduje, że umowa ta nie może nadal obowiązywać bez tych warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Po wyeliminowaniu z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji – a więc postanowień wyznaczających naturę tego stosunku zobowiązaniowego – umowę należałoby uznać za nieważną także na podstawie art. 353¹ k.c. jako sprzeczną z naturą zobowiązania. Doprowadziłoby to bowiem do takiego zniekształcenia tego stosunku zobowiązaniowego, że nie odpowiadałby on już jego naturze, której istotą jest wprowadzenie postanowień dotyczących indeksacji, pozwalających na ustalenie salda zadłużenia w walucie obcej a następnie zastosowanie do tak ustalonego salda zadłużenia oprocentowania ustalonego według stawki LIBOR.

W ocenie Sądu, nie jest dopuszczalne zniekształcenie klauzuli indeksacyjnej, zawartej w umowie, poprzez pozostawienie jedynie jej części tj. odesłania do średniego kursu złotego do waluty indeksacji ogłoszonego w tabeli kursów średnich NPB, oraz wyeliminowanie pozostałej jej części, odnoszącej się do marży kupna i marży sprzedaży. Skoro zatem w niniejszej sprawie powódka nie wyraziła zgody na dalsze trwanie umowy z kwestionowanymi postanowieniami umownymi, to klauzule te należało wyeliminować w całości z umowy. Pozwany nie zawarłby zaś umowy bez klauzul indeksacyjnych. Także więc i skutki braku związania powódki postanowieniami abuzywnymi doprowadziły Sąd Okręgowy do wniosku o nieważności umowy.

Sąd Okręgowy ocenił, że powódka ma interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c., w ustaleniu nieważności, gdyż rozstrzygnięcie usunie niepewność co do tego, czy powódka nadal pozostaje zobowiązana wobec pozwanego Banku do dokonywania spłaty rat kredytu na podstawie tej umowy kredytu. Zapobiegnie więc dalszemu sporowi o roszczenia Banku wynikające z tej umowy. W ocenie Sądu, ustalenie nieistnienia stosunku prawnego, wynikającego z przedmiotowej umowy, orzeczeniem Sądu stanowić będzie także podstawę dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy stronami.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że wszystkie świadczenia spełnione przez powódkę na rzecz Banku w wykonaniu z łączącej strony nieważnej umowy są świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 k.c.

Powódka zapłaciła na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 55.508,01 PLN oraz 29.654,10 CHF, czego strona pozwana skutecznie nie zakwestionowała.

Z tych przyczyn Sąd uwzględnił powództwo o zapłatę w całości i orzekł, jak w punkcie II wyroku.

Jako podstawę zasądzenia odsetek Sąd Okręgowy powołał art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Powódka pismem z dnia 22 stycznia 2020 roku wezwała stronę pozwaną do spłaty całej dochodzonej niniejszym pozwem wierzytelności wyznaczając w tym zakresie stronie pozwanej 5 - dniowy termin. Mając na względzie, że w dniu 12 lutego 2020 r. upłynął wyznaczony w doręczonym stronie pozwanej wezwaniu do zapłaty/reklamacji termin od tego dnia należało zasądzić odsetki od kwot objętych żądaniem pozwu.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu powołano art. 98 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosła strona pozwana zaskarżając orzeczenie w całości, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy a to:

a) art. 235²§1 pkt 2 i 5 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278§1k.p.c., poprzez pominięcie na rozprawie w dniu 14 lutego 2022 roku wniosku Pozwanego o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na tezy wskazane w pkt 7) petitum odpowiedzi na pozew (wyliczenia z wykorzystaniem kursu średniego NBP) pomimo że dowód ten pozwoliłby wykazać zgodność spornych klauzul z dobrymi obyczajami, brak dowolności Banku w ustalaniu kursów walut oraz pozwoliłby na wykazanie rynkowego charakteru kursów pochodzących z Tabel Kursów Walut Obcych

Pozwanego Banku, braku naruszenia interesu konsumenta wskutek wprowadzenia spornych klauzul do Umowy, w szczególności w sposób rażąco,

b) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 271§ 1 k.p.c. i w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 327¹ k.p.c., poprzez brak szczegółowego odniesienia się w uzasadnieniu wyroku do zeznań świadka D. S. oraz do dowodu z zeznań świadka M. D., które to dowody miały istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy ponieważ jak przekonująco wyjaśnił świadek, opisany przez niego proces zawierał obowiązkowe elementy (m.in. informacja o ryzyku, przedstawienie oferty kredytu złotowego), których spełnianie Bank weryfikował, kontrolując swoich pracowników oraz przedstawicieli (pośredników), który to proces został szczegółowo opisany, a Powód nie wykazał w żaden sposób, że w jego przypadku miały miejsce jakiegokolwiek odstępstwa od tej procedury, w szczególności nie może być uznany za wiarygodny w tym zakresie wyłącznie dowód z zeznań Powoda, który ma charakter akcesoryjny, a ponadto świadek został powołany również na szereg innych tez, nie dotyczących obsługi Klientów, ale mających znaczący wpływ na ich indywidualną sytuację (obliczanie kursów w Tabeli Kursów Walut Obcych Pozwanego Banku, finansowanie kredytów i koszty ponoszone przez Bank z tego tytułu), co miało wpływ rozstrzygnięcie ponieważ oparcie się na wskazanym dowodzie przekładałoby się na ocenę, że sporne klauzule nie są abuzywne,

c) naruszenie z art. 233§ 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c., poprzez oparcie ustaleń faktycznych na zeznaniach Powoda w zakresie, w jakim były one niewiarygodne i sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego oraz były sprzeczne z zeznaniami świadka, oraz dokumentacją kredytową i innymi dokumentami zgromadzonymi w sprawie, co miało wpływ na rozstrzygnięcie, ponieważ doprowadziło Sąd I instancji do nieprawidłowych ustaleń faktycznych i przekonania o abuzywności spornych postanowień,

d) art. 227 k.p.c. w zw. z 233§ 1 k.p.c. w zw. z art. 327¹§ 1 k.p.c., poprzez błędną ocenę części dowodów z dokumentów i niepoczynienie na ich podstawie ustaleń faktycznych, co w szczególności dotyczy Pism Okólnych zmieniających Regulamin i zawierających projekty Aneksów do Umowy, Raportu UOKiK dotyczącego spreadów, , Ekspertyzy prof. A. R. „Tabela Kursowa mBanku – metodyka oraz analiza porównawcza” (dowody załączone do odpowiedzi na pozew w formie papierowej) oraz Raportów Komisji Nadzoru Finansowego, Pisma Banku do Prezesa UOKiK, pliku „Korelacje - tabela”, (zapisanych na załączonej do odpowiedzi na pozew płyty CD), mimo iż mają one znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ dowodzą, że Bank nie mógł dowolnie kształtować publikowanych kursów CHF/PLN oraz w przedmiotowej Sprawie nie doszło do spełnienia przesłanki braku zgodności z dobrymi obyczajami, a także nie doszło do spełnienia przesłanki rażącego naruszenia interesu konsumenta, co z powołanych dokumentów wynika, a do czego Sąd I instancji się nie odniósł,

e) art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z 243⁽²⁾ k.p.c. poprzez nienadanie odpowiedniego znaczenia dowodowi z dokumentu - Aneksu do Umowy z dnia 5 sierpnia 2013 roku (dalej jako „Aneks”) podczas gdy na mocy zawartego aneksu strony wyeliminowały ze stosunku prawnego odesłanie do kursów bankowych publikowanych w (...) co za tym idzie, nawet przyjmując, iż klauzule waloryzacyjne zawarte w Umowie były abuzywne (czemu Pozwany konsekwentnie przeczy) to zostały one wyeliminowane ze stosunku prawnego wiążącego strony na mocy zgodnej woli stron,

f) art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie sprzecznej z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, wadliwej oceny dowodów i w konsekwencji:

- bezpodstawne przyjęcie, że Bank miał możliwość dowolnego, arbitralnego ustalania poziomu publikowanych kursów walutowych, podczas gdy Umową zawierała odesłanie do Tabeli Kursów Walut Obcych, publikowanej przez bank która z definicji musi zawierać kursy na poziomie rynkowym. Treść bowiem stosunku prawnego stron wyznacza nie tylko literalna treść umowy na dzień jej zawarcia . Samo odesłanie do tabeli kursowej publikowanej przez bank, przedsiębiorcę działającego na rynku regulowanym, publikującego kursy w oparciu o normę ustawową (art. 111 ust. 1 pkt. 4 Prawa Bankowego), podlegającego (również w zakresie publikowania kursów walut) nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego), eliminuje możliwość dowolnego ustalania kursów na potrzeby wykonania Umowy. Niezależnie od powyższego, § 2 zmienionego Regulaminu przewidywał przesłanki ustalania kursów walut przez

Bank (Dowód nr (...) załączony do odpowiedzi na pozew- Pismo Okólne (...) wraz z załącznikiem — zmienionym Regulaminem). Zdaniem pozwanej Bank nie mógł ustalać

świadczeń Powoda w sposób dowolny, a Umowa przewidywała mechanizm ustalenia wysokości świadczeń w przyszłości;

- bezpodstawne przyjęcie, że Bank nie pouczył Powoda w należyty sposób o związanych z Umową ryzykach, podczas gdy dokumentacja kredytowa zawiera oświadczenia Powoda złożone po przedstawieniu stosownych materiałów i pouczeń, a sama treść tych oświadczeń wskazuje na ryzyka związane z Umową, w szczególności ryzyko kursowe (por. § 29 ust. 1 Umowy), a udzielanie szczegółowych pouczeń było obowiązkiem pracowników i przedstawicieli (pośredników) Banku, co przekazywano im na szkoleniach,

- bezpodstawne przyjęcie, że sporne klauzule nie podlegały indywidualnym negocjacom podczas gdy świadek M. D. zeznał, że nie obowiązywał żaden formalny zakaz negocjowania postanowień umowy i kontrahenci mogli negocjować treść umowy w pełnym zakresie.

Powód, wypełniając wniosek kredytowy i wskazując kwotę kredytu, jednocześnie zawniósł o kwotę w PLN oraz zaznaczył jako walutę kredytu „CHF” co oznacza, po pierwsze, że negocjowano z pewnością co najmniej te parametry kredytu, jak również, że to z warunków zawniósowanych przez Powoda (kwota w PLN — kredyt w CHF) wynikała konieczność wprowadzenia mechanizmu indeksacji (waloryzacji) do Umowy. Możliwe więc było zawarcie Umowy bez spornych postanowień, Powód miał zdolność kredytową dla zaciągnięcia zobowiązania w PLN (tj. bez klauzul waloryzacyjnych) i zaproponowano mu taką umowę, (por. zeznania świadka. Strony indywidualnie uzgodniły treść Harmonogramu spłat, stanowiącego załącznik do Umowy, w którym wskazana była wysokość kwoty kredytu oraz wartość rat wyrażona w walucie CHF — rzeczywisty wpływ Powoda wyrażał się w szczególności w wyborze dnia uruchomienia kredytu, co było równoznaczne z wyborem kursu zastosowanego do przeliczeń (por. § 8 ust. 5 Umowy),

g) art.316 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji rozstrzygnięcie o skutkach abuzywności (względnie nieważności postanowień Umowy) wyłącznie na podstawie przepisów aktualnych na dzień zawarcia Umowy, podczas gdy przy rozstrzygnięciu o zasadności zwrotu spłaconych przez Powoda rat, można zastosować art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, (tj. z uwzględnieniem nowelizacji zmieniającej art. 358§ 2 k.c., która weszła w życie 24 stycznia 2009 r., przewidującej oparcie przeliczeń wartości świadczeń w oparciu o kurs średni NBP),

2. naruszenie prawa materialnego a to

a) art. 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego w zw. z art. 56 k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 Prawa bankowego w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011r. zmieniającej ustawę Prawo bankowe (Dz.U. 2011r Nr 165 poz. 984, dalej ustawa antyspreadowa” poprzez ich niezastosowanie i ocenę, że bank mógł dowolnie ustalać kursy walut stosowane do przeliczeń, czego skutkiem jest nieważność umowy, podczas gdy samo odesłanie do konkretnych kursów publikowanych przez bank, skutkuje koniecznością stwierdzenia, że treść prawnego pomiędzy stronami eliminuje możliwość stosowania dowolnie ustalonych kursów, a ponadto, stosownie do ustawy antyspreadowej, nawet gdyby strony nie ustaliły mechanizmu wyznaczania wysokości świadczeń wystarczająco, to skutkiem tego winno być uzupełnienie stosunku prawnego zgodnie z postanowieniami ustawy antyspreadowej, ale nie nieważność mechanizmu waloryzacji kredytu, a tym bardziej nie nieważność Umowy;

b) art. 353¹k.c. poprzez jego nieprawidłową wykładnię i w konsekwencji stwierdzenie sprzeczności postanowień Umowy regulujących waloryzację z powołanym przepisem,

c) art. 353¹k.c. poprzez jego błędną wykładnię i stwierdzenie, że Umowa sprzeciwia się zasadzie swobody umów, a w konsekwencji stwierdzenie jej nieważności;

d) art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezasadne zastosowanie i stwierdzenie, że umowa stanowiła czynność prawną sprzeczną z ustawą, a w konsekwencji stwierdzenie nieważności;

a ostrożności

e) naruszenie art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. in fine, poprzez ich błędne zastosowanie (względnie niezastosowanie, w zakresie wskazanych tam wyjątków, niezasadne stwierdzenie, że „przedmiotowa umowa nie została zawarta bez postanowień dotkniętych nieważnością” i w konsekwencji stwierdzenie, że nieważność części czynności prawnej (klauzul waloryzacyjnych w zakresie, w jakim odsyłają do Tabeli Kursów Walut Obcych Pozwanego Banku), skutkuje nieważnością całej Umowy, pomimo, że bez spornych postanowień Umowa została zawarta, kwestia konkretnie wykorzystywanej Tabeli Kursowej miała znaczenie wtórne, drugorzędne, wobec zgodnego celu stron Umowy, jakim byłoby zawarcie umowy kredytu hipotecznego waloryzowanego kursem CHF, a ponadto istnieje dyspozytywny przepis ustawy przewidujący skutek braku uregulowań pomiędzy stronami sposobu określania wartości waluty (kursu), tj. w szczególności 358 § 2 k.c. w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy;

f) art. 385¹ § 1 w zw. z § 3 k.c. przez błędną wykładnię art. 385¹ § 1 k.c. i niezastosowanie art. 385¹ § 3 k.c. i w konsekwencji bezpodstawne przyjęcie, że sporne klauzule nie były

indywidualnie uzgodnione, podczas gdy Powód miał rzeczywisty wpływ na te postanowienia, w rozumieniu art. 385¹ § 3 k.c.;

g) art. 385¹ § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i bezpodstawne przyjęcie, że sporne postanowienia spełniają przesłanki abuzywności, wskazane w tym przepisie.

Pozwana podniosła nadto zarzut zatrzymania

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Podtrzymując stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień umowy dotyczących mechanizmu indeksacji, zakwestionowała stanowisko pozwanej o prawidłowości realizacji obowiązku informacyjnego. Podniosła, że ani ustawa antyspreadowa ani też aneksowanie umowy nie sanują wadliwości umowy. Podniosła, że podniesiony zarzut przedawnienia nie jest skuteczny i jej zdaniem odsetki zostały prawidłowo zasądzone.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego z tą zmianą, że przyjął inną datę wymagalności świadczenia i zważył co następuje:

Niezasadnie pozwana kwestionuje ocenę dowodu z zeznań świadka D. S., który nie brał udziału w oferowaniu produktu oferowanego powódce i nie kojarzył transakcji (k314). Jego zeznania jedynie potwierdzają, że umowa zawarta z powódką była typem umowy, które nie zawierały zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym. Potwierdzają one ponadto prawidłowość ustaleń, że mechanizm kursowy nie wynikał bezpośrednio z umowy. Umowa bowiem w ogóle nie odwoływała się do zasad i granic kontroli nadzorca w Departamencie Skarbu o którym zeznawał ten świadek. Jego zeznania też wskazują po pierwsze, że zakres informacji zmieniał się w czasie. Sąd Apelacyjny nie kwestionuje, że pracownicy banku podlegali audytowi co jednak nie tworzy domniemania, że powódka miała świadomość ryzyka kredytowego.

Ponadto powołane w apelacji zeznania świadka S. wskazują, że wartość przeliczenia świadczenia udzielonego przez Bank możliwa była do ustalenia w chwili wypłaty kredytu a nie w chwili zawarcia umowy. Potwierdzają one zasady działania spreadu walutowego.

Nie mógł także zmienić ustaleń dowód z wnioskowanego (k.89) protokołu z zeznań M. D. złożonych przed Sądem Rejonowym dla Ł. w sprawie (...). To, że pracownik banku miał obowiązek wskazania potencjalnych konsekwencji wystąpienia ryzyka kursowego, którego zakres miało wskazywać prezentowane w historycznym ujęciu w okresie

dwuletnim (k154-155), nie oznacza, że powódka miała świadomość, iż ryzyko kursowe ma charakter nieograniczony. Protokół z zeznań świadka D. nie jest ponadto dowodem na zakres pouczenia powódki o tym ryzyku. Protokół nie wskazuje by świadek odnosił się do umów zawieranych z powódką i nie wskazuje by pouczenie o ryzyku kursowym wskazywało konsekwencje znacznej deprecjacji złotego i wpływ takiego załamania nie tylko na wysokość rat, lecz także na wielkość zadłużenia w stosunku do już dokonanej spłaty. Nie ma zaś podstaw do zakwestionowania wiarygodności przekazu powódki, że informowano ją, mogą wystąpić nieznaczące wahania kursu CHF. Protokół ten ponadto nie wskazuje by faktycznie doszło do negocjacji postanowień umów zawieranych z B. K. (obecnie C.). Z zasady zaś fakt posłużenia się przez kontrahenta wzorem tworzy domniemanie, że konstrukcje umowy oparto na wzorze, na którego brzmienie konsument nie miał rzeczywistego wpływu. To pozwana winna obalić to domniemanie. To zaś, że w banku nie obowiązywał żaden formalny zakaz negocjowania postanowień umowy i klienci potencjalnie mogli negocjować treść umowy w pełnym zakresie nie oznacza, że doszło do negocjacji przedmiotowej umowy z powódką. Ocena dowodów z zeznań powodów nie jest więc sprzeczna ani z zasadami logiki ani też zasadami doświadczenia życiowego. Ciężar dowodu wynikający z art. 385⁽¹⁾§4 k.c. spoczywał zaś na pozwanej. Logicznie oceniony materiał dowodowy dawał też podstawy do stwierdzenia, że powódka przed zawarciem umowy była informowana, że kredyt jest bezpieczny z uwagi na stabilność franka szwajcarskiego.

Podkreślić należy, że nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie konsumentowi przy zawarciu umowy informacji, nawet licznych, jeżeli opierają się one na założeniu, że stosunek wymiany między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie w miarę stabilny przez cały okres obowiązywania tej umowy.

Sąd Okręgowy właściwie zinterpretował obowiązki przedsiębiorcy w tym zakresie. Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich zakłada, że informacja przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach owego zawarcia ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 2014 r. C-26/13 Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai, i z dnia 21 marca 2013 r. C-92/11 RWE Vertrieb). Założeniem ochrony konsumenta jest więc zasada jasnej, pełnej i zrozumiałej informacji handlowej. Symulacje liczbowe, mogą stanowić użyteczną informację, jeżeli są oparte na wystarczających i prawidłowych danych oraz jeśli zawierają obiektywne oceny, które są przekazywane konsumentowi w sposób jasny i zrozumiały. Tylko więc symulacje, które pozwalają zwrócić uwagę konsumenta na ryzyko potencjalnie dotyczące istotnych negatywnych konsekwencji ekonomicznych rozpatrywanych warunków umownych, spełnia wymogi dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Symulacje liczbowe powinny więc pozwalać konsumentowi zrozumieć rzeczywistego znaczenie długoterminowego ryzyka związanego z możliwymi wahaniami kursów wymiany walut, a tym samym ryzyka związanego z zawarciem umowy kredytu wyrażonego w walucie obcej lub denominowanego do waluty obcej. (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości U.E. z dnia 10 czerwca 2021 r. C-776/19, VB i in vs. BNP Paribas Personal Finance SA, Procureur de la République). Strona pozwana więc powinna wykazać, że informacja przedstawiona powódce dawała jej jasne podstawy do uświadomienia sobie skutków znacznego osłabienia waluty polskiej względem CHF, tj takiego jakie wystąpiło w rzeczywistości, co w tym przypadku nie zostało wykazane. Sąd Okręgowy słusznie uznał, że informacja przedstawiona przez bank nie była wystarczająca. Obciążający przedsiębiorcę brak przejrzystości przy określeniu warunków umowy w zakresie konsekwencji istotnej zmiany kursu walut spowodował, że powódka zawarła umowę bez świadomości możliwej konsekwencji znacznego zwiększenia kwoty rat ale też i zwiększonego poziomu zwaloryzowanego zadłużenia. Przede wszystkim zaś informacja nie dawała świadomości, że powiązany ze wzrostem kursu wzrost kwoty zadłużenia może mieć charakter nielimitowany.

Ponadto skutek zmian kursów chroni w istocie jedynie interes banku. Przy stosunkowo słabej walucie krajowej bank nie jest narażony na odwrotne, analogiczne, istotne dla strony pozwanej, ruchy kursowe wynikające ze znacznego osłabienia CHF względem złotego. Powoływane w apelacji zmiany w okresie pomiędzy zawarciem umowy, które miały nastąpić na niekorzyść pozwanej w istocie nie są istotne dla sytuacji ekonomicznej banku. Na istotne ryzyko kursowe w toku wykonywania długotrwałej umowy w nieporównywalny sposób narażona była powódka. Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli może stworzyć podstawy znaczącej nierównowagi kontraktowej

na niekorzyść konsumenta w sposób jednostronny, jeżeli przedsiębiorca, który traktuje kontrahenta w sposób słuszny nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji taką klauzulę gdyby odpowiednio poinformował konsumenta (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. III CZP 29/17 OSNC 2019/1/2). Taka sprzeczność z dobrymi obyczajami zachodzi więc w tym przypadku.

Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem sytuacji ekonomicznej konsumenta oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017). Zgodnie z art. 3 ust. 3 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, uznaje się za nieuczciwe te warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta (por. także wyrok Trybunału Sprawiedliwości U.E. z dnia 10 czerwca 2021 r. C-609/19 BNP Paribas Personal Finance SA przeciwko VE). Taka nierównowaga i niekorzystne ukształtowanie sytuacji ekonomicznej powódki nastąpiła.

Przedmiotowa umowa określała, że kredyt udzielony jest w walucie polskiej i jest on nominowany do waluty obcej. Kwota kredytu była podana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale miała być przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu wypłaty środków (§1 ust.3A i §7), przy czym spłata kredytu miała nastąpić w walucie krajowej (§ 11 ust. 4). Był to więc kredyt indeksowany do waluty obcej definiowany w sposób określony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r. I CSK 556/18.

Zarówno wartość kredytu jak, wypłata kredytu oraz kwoty spłacane przez kredytobiorcę miały być więc przeliczane do CHF. Klauzula walutowa, czyli klauzula zawierająca postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu oraz spłacanych rat na inną walutę mieści w sobie ryzyko kursowe, wiążące się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r. II CSKP 285/22 LEX nr 3350106). Należy podkreślić, że mechanizm indeksacji musi być określony w taki sposób, by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2021 r., Dexia Nederland, C-229/19 i C-289/19, EU:C:2021:68, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Niewątpliwie w tym przypadku umowa nie dawała takiej możliwości. Powódka na podstawie umowy nie mogła w sposób pewny określić wysokości zobowiązania. Zasady ustalania kursów wymiany walut w tabelach kursów walutowych stosowanych u kredytodawcy nie zostały określone ani umowie ani w ogólnych warunkach umownych, lecz w dokumencie o charakterze wewnętrznym publikowanym następnie na stronie internetowej. W oczywisty więc sposób treść umowy nie daje podstaw do jasnego określenia kwoty jaką bank zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie i jaką kwotę kredytobiorca może wykorzystać a w konsekwencji w jakiej wysokości zobowiązany jest do zwrotu.. Główne więc świadczenia stron nie zostały sformowane w umowie w sposób jednoznaczny co pozwala na poddanie postanowień ich dotyczących ocenie z punktu widzenia przesłanej abuzywności wynikających z art. 385⁽¹⁾§1 k.c.

Powódka nie miała żadnych praw w procesie określania przelicznika waluty, a prawa te miał wyłącznie kontrahent będący przedsiębiorcą. Tej oceny nie uchyla to, że Bank spełniał obowiązek informacyjny z art. 111 Prawa bankowego i wskazywał w miejscach dostępnych informacje o aktualnych kursach wynikających z tabeli. Tylko od banku bowiem zależało jak ten kurs określi. Powoduje to nierównomierne rozłożenie uprawnień i obowiązków między partnerami stosunku obligacyjnego. Prawo zaś banku do ustalania kursu waluty nie doznawało żadnych umownych ograniczeń w postaci skonkretyzowanych, obiektywnych kryteriów zmian stosowanych kursów walutowych. Kształtowanie tego kursu nie doznawało ograniczeń maksymalnych. W orzecznictwie uznawano już takie rozwiązanie za prowadzące do naruszenia interesów konsumenta, w tym przede wszystkim interesu ekonomicznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019r. IV CSK 309/18). Świadczenie banku było ponadto wypłacane po kursie kupna waluty CHF z tabeli kursowej z daty i godziny uruchomienia kredytu. Spłata zaś była przeliczana według kursy sprzedaży.

W orzecznictwie wskazywano ponadto, iż tego typu uregulowanie umożliwia uzyskiwanie przez instytucję kredytową dodatkowego dochodu bez świadczenia w zamian za „spread” żadnej rzeczywistej usługi (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Kásler przeciwko Jelzálogbank, pkt 5–58). Także w orzecznictwie Sądu Najwyższego uznawano, że jeżeli klauzula indeksacyjna nie zawiera jednoznacznej treści i pozwala na ustalanie kursów waluty w sposób pozostawiający bankowi swobodę, to jest ona w sposób oczywisty sprzeczna z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (zob. np. wyroki SN z dnia 14 lipca 2017 r. II CSK 803/16 OSNC 2018/7-8/79 i z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18).

Powyższa ocena jest dokonywana na chwilę zawarcia umowy, stąd nie ma decydującego znaczenia czy do ewentualnej korzyści banku rzeczywiście doszło. Nawet więc gdyby strona pozwana nie nadużyła faktycznie swojej pozycji to i tak nie ma to decydującego znaczenia w sprawie. Bezprzedmiotowy jest więc dowód z opinii biegłego czy też inne dowody zmierzające do ustalenia faktycznego sposobu kształtowania kursu wymiany przez (...) Bank i porównania go z kursem średnim NBP.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo więc ocenił postanowienia umowy dotyczące możliwości swobodnego kształtowania przez bank kursów przeliczania świadczeń jak i wpływające na charakter umowy postanowienia obciążające powódki skutkami nieograniczonego ryzyka wahań kursów. Aneksowanie umowy pozwalało jedynie na możliwość zmniejszenia negatywnych skutków spreadu jednak nie przywracało równowagi kontaktowej z mocą wsteczną i nie stanowiło świadomego potwierdzenia niedozwolonych postanowień umowy.

Niewątpliwie zawarcie umowy kredytu bankowego w złotych indeksowanego do waluty obcej było na gruncie w art. 358¹ § 2 k.c. co do zasady dopuszczalne. Przepis art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego nie zakazywał tego typu umów. Wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011r. wskazywało, że konstrukcja umowy kredytu indeksowanego nie była sprzeczna z prawem, tym bardziej, że z przepisu art. 353¹ k.c. wynika, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Sama idea indeksacji, a także związana z nim zasada oprocentowania, nie jest sprzeczna z naturą stosunku. Do tej nieważności może prowadzić jednak wprowadzenie do umowy postanowień niedozwolonych i brak potwierdzenia przez konsumenta abuzywnych postanowień umownych.

Abuzywne klauzule są od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść kredytobiorcy, chyba że następnie udzieli on świadomej i wolnej zgody na te klauzule i w ten sposób przywróci ich skuteczność z mocą wsteczną. Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385⁽¹⁾ § 1 KC.) są więc od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną (por. Wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2021 r. V CSKP 49/21 LEX nr 3207798 i z dnia 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21).

W aktualnym orzecznictwie przyjmuje się, że obowiązek zwrotu kwoty kredytu korygowanej klauzulami przeliczeniowymi do waluty obcej stanowi świadczenie główne w rozumieniu art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019r., I CSK 242/18, LEX nr 2690299, z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18 , z dnia 27 lipca 2021 r. V CSKP 49/21 i z dnia 28 września 2021 r. I CSKP 74/21). Niejednoznaczność określenia takiego świadczenia nie wyklucza jednak uznania braku związania takim postanowieniem. Jak wyżej wskazano kwestionowane przez powódkę postanowienia odwołujące się do tabeli kursowej (...) Bank nie były jednoznaczne i miały charakter niedozwolony.

Powódka została pouczona przez Sąd Okręgowy, że przedmiotowe postanowienia umowne nie wiążą jej, jak i pouczona, że przedmiotowe postanowienia umowne odnoszą się do istotnych elementów umowy. Nie potwierdziła ona postanowień, stąd w konsekwencji umowa kredytu nie może z przyczyn wyżej podanych wiązać.

Sąd nie jest uprawniony do uzupełniania umowy kredytu w walucie obcej treścią niezgodną przez strony, choćby zmierzała do wyrównania ich pozycji na gruncie łączącego je stosunku prawnego. Nie jest też uprawniony do tego, by

umowę tę przekształcić w inny rodzaj umowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2022r. II CSKP 943/22). Nie ma w tym przypadku możliwości wypełnienia luki co do określenia przeliczenia wartości zobowiązania ani też sposobu spełnienia świadczenia przez obie strony.

Nie ma podstaw do odwołania do tabeli kursów sprzedaży NBP. W chwili zawierania umowy nie obowiązywał jeszcze art. 358§2 k.c., ponadto przepis ten ma znaczenie dla umów określających świadczenie w walucie obcej i nie odnosi się do klauzul waloryzacyjnych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2022 r II CSKP 797/22). Ani art. 358§2, ani też art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. prawo wekslowe nie stanowią norm dyspozytywnych dla określenia obiektywnych mechanizmów indeksacji wprowadzonej na wypadek braku związania stron mechanizmem określonym w umowie. Strony nie przewidziały też w umowie klauzul salwacyjnych.

Konsekwencją stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej spełniającej wymagania art. 385⁽¹⁾§ 1 k.c. jest działająca ex lege sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385⁽¹⁾ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2018 r. II CSK 632/17). Ta zasada jednak nie ma charakteru bezwzględno. W wyroku TSUE z 8 września 2022 r C-81/21, dotyczącym Deutsche Bank Polska i Bank Millennium wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter. Nie można więc dzielić takiego warunku . W sytuacji więc wyeliminowania w oparciu o art. 385⁽¹⁾§1k.c. skutku związania powoda wskazanymi postanowieniami abuzywnymi dotyczącymi klauzuli przeliczeniowej brak jest umownego określenia mechanizmu kształtowania wysokości wypłaty świadczenia jak i określenia zobowiązania powódki. Trudno zaś przyjąć by wolą stron było zawarcie kredytu bez takiego mechanizmu szczególnie, że oprocentowanie kredytu powiązane ze zmienną stopy referencyjnej Libor (§10 ust.2). Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu.

Powyższe oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2022 r. I CSK 3200/22).

Prawidłowo więc oceniono skutki abuzywności prowadzące do stwierdzenia nieważności umowy z zastrzeżeniem, że nie chodzi o nieważność o jakiej mowa w art. 58§1 k.c. lecz o brak możliwości uznania, że tak okrojona umowa, która nie odpowiada rzeczywistej woli stron spełnia wymogi z art. 357¹§1 k.c. Nie był także wykluczone uznanie, że umowa zawarta w okolicznościach wskazanych powyżej była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Okoliczność, że powódka posiada roszczenie o zapłatę nie uchyla jej interesu w ustaleniu nieważności umowy o jakim mowa w art. 189 k.p.c. Skuteczne powołanie się na interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. wymaga wykazania przez powoda, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości, co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2022 r. I CSK 3808/22 i z dnia 24 listopada 2022 r. I CSK 3425/22). W tym przypadku samo jednak wydanie wyroku zasądzającego roszczenie na rzecz powódki nie usunie niepewności w aspekcie roszczenia banku o zwrot kwoty przekazanej na rzecz powódki w wykonaniu umowy. Istnieje więc interes prawny w ustaleniu skoro uwzględnienie powództwa stworzy stabilną podstawę do dalszych rozliczeń między stronami sporu.

W konsekwencji przyjęcia skutku nieważności konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 KC zob. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasada prawna - z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56).

Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. W wyroku z dnia 7 grudnia 2023 r C#140/22 ECLI:EU:C:2023:965 Europejski Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że Artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną. W tym przypadku jednak nie chodzi jednak o ograniczenie uprawnień konsumenta, który ma prawo dochodzić zarówno zwrotu kapitału jak i odsetek związanych z korzystaniem przez bank z rat kapitałowo-odsetkowych. Skoro jednak jak wynika z orzecznictwa TSUE nie ma żadnego automatyzmu nieważności umowy a ponadto to od stanowiska konsumenta zależy czy abuzywne postanowienia umowy zostaną utrzymane czy też nie, to do chwili więc gdy powódka świadomie odmówiła potwierdzenia umowy, strona pozwana nie mogła przyjmować, że wykonywana umowa jest nieważna a w taki przypadku nie mogła zwracać świadczeń wpłacanych przez powódkę na poczet umowy. Gdyby bowiem umowa okazała się ważna to raty kapitałowe i częściowo raty odsetkowe byłyby świadczeniem należnym. Pozwana nie mogła więc pozostawać w opóźnieniu w zwrocie świadczenia dochodzonego w pozwie. Odsetki więc za opóźnienie mogły być więc zasądzone dopiero od dnia kiedy dla pozwanej jasne już było, że umowa nie może być utrzymana tj od dnia 21 stycznia 2022r. Wezwanie z dnia 20 stycznia 2020r. nie wskazuje na świadomość powódki konsekwencji braku utrzymania umowy w mocy. Dopiero więc oświadczenie złożone na rozprawie w dniu 22 grudnia 2021r, dokonane po pouczeniu przez Sąd wskazuje, że powódka mając świadomość konsekwencji nieważności umowy, w tym roszczeń o zwrot świadczenia otrzymanego przez bank, jednoznacznie odmówiła potwierdzenia niedozwolonych postanowień umowy. Tym samym od tego czasu także druga strona miała już świadomość braku wiążącego charakteru postanowień umowy, bez których nie dało się tej umowy utrzymać. Wcześniejsze wezwanie do zapłaty umowy nie mogło być decydujące albowiem także druga strona musi mieć świadomość, że umowa może nie zostać utrzymana. Wobec podtrzymania powództwa na tej rozprawie strona pozwana, żądając oddalenia powództwa w dniu 21 stycznia 2022r. (k.406), pozostawała już od tej daty w opóźnieniu. Od tej więc daty należało zasądzić odsetki.

Zgodnie z art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., jeżeli skutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Regulacja ta ma zastosowanie także do skutków nieważności umów wzajemnych. Sąd Apelacyjny w tym składzie przyjmuje, że umowa kredytu jest umową o jakiej mowa w 487 § 2 k.c. Odpowiednikiem świadczenia banku w postaci oddania do dyspozycji kredytobiorcy kwoty środków pieniężnych, a następnie umożliwienia wykorzystania tej kwoty w sposób określony umową jest świadczenie kredytobiorcy w postaci zapłaty odsetek (oprocentowania) i prowizji (tak: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2017 r., II CSK 281/16 i z dnia 7 kwietnia 2011 r., IV CSK 422/10). Niezależnie od tego doktryna nie wyklucza zastosowania analogii do innych sytuacji w których istnieje konieczność zwrotu świadczenia będącego odpowiednikiem świadczenia drugiej strony (por. Ciszewski Jerzy (red.), Nazaruk Piotr (red.), Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany Opublikowano: LEX/el. 2023.

Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwia się wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą instytucja kredytowa ma prawo żądać od konsumenta rekompensaty wykraczającej poza zwrot kapitału wypłaconego z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty (por. wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości dnia 11 grudnia 2023 r., C-756/22 Bank Millenium S.A. vs ES, AS). Zarzut zatrzymania może więc dotyczyć tylko wzajemnego świadczenia uzyskanego przez kredytobiorcę i nie może dotyczyć dalej idących roszczeń pozwanej. W orzecznictwie wskazywano natomiast, że skorzystanie z prawa zatrzymania sprawia, że dochodzone przez powoda roszczenie jest niewymagalne, a uwzględnienie powództwa powinno zostać powiązane z zamieszczeniem w

wyroku zastrzeżenia o jednoczesnym zwrocie przez powoda świadczenia wzajemnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2002 r. IV CKN 651/00 OSNC 2002/12/155 i z dnia 31 maja 2022 r. II CSKP 34/22).

Przepisy dyrektywy UE nr 93/13 nie określają skutków nieważności umów zawierających abuzywne postanowienia. Jakkolwiek zasady skuteczności i proporcjonalności Dyrektywy mogą sprzeciwiać się dochodzeniu roszczeń ubocznych przez bank to już te zasady nie mogą sprzeciwiać się zwrotowi kapitału otrzymanego przez konsumenta, a zarzut zatrzymania, który może podnieść każda ze stron nieważnej umowy nie ma charakteru przywileju, lecz realizuje zasadę równości i zapewnia równowagę roszczeń każdej ze stron.

Skoro strona pozwana skorzystała z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania świadczenia wzajemnego tj kwoty 233000,01 zł, a powódka odebrała oświadczenie w tym przedmiocie w dniu 24 lutego 2023r. (k 562) to roszczenie o odsetki od tej daty musiało zostać oddalone. Nie ma tu żadnego pogorszenia sytuacji konsumenta względem sytuacji kontrahenta.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny we częściowym uwzględnieniu apelacji zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II w oparciu o art. 386§1 k.p.c. w zw. z art. art. 367¹§1 k.p.c. w zw. z art. 32 ust. 1 i2 dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw Dz.U.2023.1860. a dalej idącą apelację oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1i 3 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c. oraz w zw. z §2 pkt 7 i §10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018r. poz. 265) albowiem zmiana zaskarżonego wyroku nie miała charakteru znacznego.